■ Нататкі таткі

Прывітанне ад прабабулі,

або Хварэць забараняецца

**Нашай сям'і пашанцавала.
Мне на рабоце прапанавалі
дзіцячую пуцёўку ў адзін
«казырны» санаторый.
Больш за тое, яе давалі
задарма. Заставалася толькі
ўзяць адпаведную даведку
аб тым, што дачка мае патрэбу
ў аздараўленні.
Але ў паліклініцы нам адмовілі.
А ўсё таму, што за апошнія
шэсць гадоў малая
не звярталася
па дапамогу лекараў.
Не хварэла яна ні на грып,
ні на ангіну, ні на што... Так што
засталіся мы без пуцёўкі...**

Гэта было гадоў восем таму. Старэйшая дачка вырасла. Падрастае сярэдняя і малодшы сын. Не скажу, што мае дзеці ўвогуле не прастуджаліся. Але яны хварэюць у некалькі разоў менш чым суседскія. І гэта факт.

Сакрэт у тым, што кожны год позняй восенню я гатую беларускі «антыпрастудзін». Так гэты цудадзейны сродак называла мая бабуля Таня. Менавіта яна і пакінула каштоўны рэцэпт мне і маім дзеткам.

Ну, паехалі! Бяром чорную рэдзьку сярэдніх памераў (не маленькую) і мыем. Разразаем яе амаль напалову з боку хвосціка. Потым вельмі акуратненька выразаем сярэдзіну рэдзькі, яе нутро. Робім гэта так дакладна, каб, калі прыкладзём другую палову з хвосцікам, у нас атрымалася зноў цэлая рэдзька. А цяпер бяром тры сталовыя лыжкі мёду і кладзём у падрыхтаваную пустую сярэдзіну рэдзькі. Затым у нас пачынаюць дзейнічаць працэсы дыфузіі і прыроднай хіміі. Мёд уступае ў рэакцыю з мякаццю рэдзькі і робіцца такі празрысты залацісты напой. Мёд выцягвае ўсе сокі з гародніны не імгненна, а за два-тры дні. Таму я бяру рэдзьку, стаўлю ў глыбокую міску — і ў халадзільнік.

Потым пераліваю напой у невялічкі слоічак і «антыпрастудзін» гатовы. Цяпер засталося, мабыць, самае складанае. Трэба ўжываць гэты напой як сапраўдныя лекі — пакрысе. У мяне адной добрай рэдзькі хапае на чатыры дні. Даю дзецям па адной чайнай лыжачцы раніцай да сняданку і па адной перад сном. Каб цалкам падрыхтаваць малых да халадоў, спатрэбіцца мінімум 3—4 рэдзькі.

Бутэрброды і дэсерт выхаднога дня

А яшчэ у суботу і нядзелю мы зімою робім бутэрброды а-ля агонь. Для іх бярэцца часнок (колькі не шкада), чысціцца і крышыцца вельмі дробна. Потым на той жа часночніцы здрабняем 50—100 грам цвёрдага сыру. Змешваем сыр, часнок і маянэз. Падрыхтаваную сумесь намазваем на невялікія кавалачкі белага хлеба і зверху кладзём палоску ківі. Проста? Так, але часнок у такой рэцэптуры чысціць усе «дзіркі» твару і дыхаць потым лягчэй.

Акрамя таго, я часцяком раблю ў суботу просты дэсерт, які ўзмацняе імунітэт. Змешваю жменю грэцкіх арэхаў, палову цвёрдага яблыка, падзёртага на сярэдняй тарцы, і адну сталовую лыжку мёду.

Сяргей КУРКАЧ.
kurkach@zviazda.by

ПАЎСОТНІ ХВАСТОЎ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар. «СГ».)

Туды дзеці прывялі знясіленую аўчарку, бо не змаглі пракарміць. А другі пастаялец — гэта метыс аўчаркі Герда. Яніна знайшла яе скалечанай і забрала дадому. Верагодна, жывёла трапіла ў пастку: ад лапы засталася толькі голая костка. Гэта быў снежань, Герда замярзала на вуліцы. На той момант уся ветэрынарная дапамога была для Яніны ў навінку, але лапу ўдалося выратаваць. Калі Гердзе стала лепш, яе перасялілі ў вальер.

Цяпер Яніна ўжо амаль профі па медыцынскай частцы — ведае, як лячыць усе тыповыя захворванні, сама робіць уколы, праводзіць прафілактыку ад блох. Адзінае, як прызнаецца, не навучылася яшчэ ставіць кропельніцы. А калі патрэбна стэрылізацыя, яна звяртаецца да мазырскага ветэрынара. Насамрэч, па ўласным досведзе скажу, нават у сталіцы знайсці добрага спецыяліста даволі цяжка. А ў раённых ветстанцыях часам большае, на што здольныя ўрачы, — патравіць глістоў.

Да таго, як сысці ў дэкрэт, Яніна займалася сабакамі сама. Іх было тады менш. Потым стаў дапамагаць брат, перш за ўсё, фізічна: кожны дзень ён развозіць ваду і разносіць мяса. Яніна цяпер больш займаецца са шчанюкамі. У гэтым ёй дапамагае дачка Алісія. Разам з маці дзяўчынка штодзень наведвае прытулак і перажывае за кожнага гадаванца.

Дома ў Яніны кот, кошка ды сем сабак. Шасцёра з іх — былыя бяздомныя, адзін — бацькоўскі ратвейлер. Раней бацькі заўсёды трымалі па два ратвейлеры, але цяпер месца ў хаце і ў сэрцы занялі выратаваныя жывёлы.

Яшчэ ў Яніны жывуць восем кацянят, якіх знайшла ў лесе яе маці. Нехта туды іх прывёз і пакінуў. Цяпер кацяняты жывуць у невялікай драўлянай прыбудове. Раней іх зачынялі ў гаражы на ўвесь час, каб не збеглі. Але некалькі дзён таму да нашага візіту нехта сунуў свой нос у гараж, а малыя, з'явіўшыся на вуліцы, не разбегліся. У планах Яніны зрабіць гадаванцам пляцоўку для гульняў і паліцы для ляжанак.

Сабака — не рэч...

Яніна ведае лёс кожнага сабакі са свайго прытулку. Гэтым летам, напрыклад, падабралі Пуму. У вёсцы, 20 кіламетраў ад Лельчыц, нехта выкінуў шчаня лайкі. Людзі патэлефанавалі Яніне. «Калі я прыехала, сабака быў у балотнай яме і не мог хадзіць — змарнелы, з атрафіяй мышцаў, ды і яшчэ адзічэлы. За некалькі месяцаў Пума ад'елася і стала даволі вялікай, але да чалавечых рук так і не прывыкла».

Кацяняты з лесу хутка сталі ручнымі.

«Цяжка было, калі я адкрыла групу «УКантакце» аб страчаных і знойдзеных сабаках і ўбачыла пост пра свайго шчанюка, якога аддала новым сталічным гаспадарам. Ён стаіць у цэнтры Мінска, а я за 350 км, і гэта ў 22 гадзіны вечара».

Некаторых сабак прыходзіцца лавіць месяцамі, іншых уласныя гаспадары самі падкідваюць у прытулак. Так тут апынулася Лакі, якую ноччу запёрлі ў адзін з вальераў. Чорную Абі падабралі, калі яна ўжо прымерзла да лёду. Ехаў брат раніцай на работу і ўбачыў, што на прыпынку брэша сабака. Увечары Яніна разам з братам завітала на гэтае месца, каб праверыць, што здарылася: «Прыязджаем, таго сабакі ўжо не было, а пад лавачкай свецяцца вочы. Гэта была Абі, напэўна, яе збілі раніцай. Яна была ўся ў крыві, прымерзлая да прыпынку. А той сабака, якога брат бачыў раніцай, аказваецца, стаяў там цэлы дзень, клікаў на дапамогу. Потым высветлілася, што ў Абі быў пераламаны таз. Яна трохі прыкульгвае і цяпер».

Ёсць у Яніны адзін сляпы сабака. Ён у свой час зрабіў падкоп у вальеры і перабраўся да суседа. Зараз яны жывуць разам, але, паглядзеўшы на гэтага сабаку, разумееш, што ён сябе нейкім не такім не адчувае — ужо прызвычаіўся. А прывезлі яго з Мінска — запалоханага. Ён на вуліцы біўся галавой аб машыны і спаў пад праліўнымі дажджамі. Галава была разбітая, вуха адарвана. Бачна, што з яго здзекаваліся. Ён дагэтуль баіцца мужчын, калі чуе голас або пах.

Сярод дварнякоў выдзяляецца Тоні — гэта вялікі прыгожы пародзісты ганчак. Падабралі яго на дарозе. Ён амаль падаў, яго ледзь не збіла машына. Калі Яніна адчыніла дзверы сваёй легкавушкі, ён залез і кампактненька ўлёгся на пярэдняе сядзенне. У прытулку ад'еўся — і стаў ладным сабакам. Выкінулі яго як адпрацаваны матэрыял з-за немагчымасці дапамагаць на паляванні: у Тоні выпалі амаль усе зубы.

Жыве ў прытулку і цэлая сям'я з лісінай нары. Сабаку Нору выгналі з хаты, калі даведаліся, што яна цяжарная. Вось яна і знайшла для сваіх шчанюкоў схованку. Ля нары іх выпадкова ўбачыла Яніна, пэўны час прывозіла ежу: першапачаткова маці не падпускала блізка да малых, таму брала кавалкі і адносіла шчанюкам, а сама не ела. Калі пачаліся дажджы, Нора адвяла малых да сваёй былой хаты. Там іх і забрала Яніна, бо былым гаспадарам яна ўжо была не патрэбна.

Энерджайзеры шукаюць новы дом

Калі мы прыехалі ў прытулак, адзін з сабак гуляў па тэрыторыі. Аказваецца, напярэдадні таварышы, з якімі ён разам жыве ў вальеры, зрабілі падкоп. Усе пагулялі, панасіліся за плотам і вярнуліся дамоў. А ён застаўся, і цяпер не даецца ў рукі.

Па нечаканым супадзенні суседзямі прытулку з'яўляецца арганізацыя па адстрэле сабак. Па сутнасці, калі б не Яніна, усімі жывёламі заняліся б менавіта гэтыя суседзі, бо дзяржаўнага прытулку ў раёне няма. Але не гэта страшна. Справа ў тым, што сабакі па-за вальерам выбягаюць на дарогу, а там моладзь носіцца на машынах так хутка, што, на жаль, некаторыя ўцекачы так і застаюцца на тым асфальце...

У прытулку шмат дарослых сабак, якім не так лёгка знайсці гаспадара. Яніна ўжо пагаджаецца, каб яны засталіся ў яе, але малыя шчанюкі актыўна шукаюць сабе новы дом. Асабліва прывабныя тры энерджайзеры, якія на ляту скачуць на рукі і лашчацца нават да незнаёмых людзей.

Сабакі ў Яніны жывуць дагледжаныя ў вялікіх вальерах, таму і шукаюць яны новых гаспадароў, якія пра іх будуць клапаціцца, а не проста пасадзяць на ланцуг. Яніна паказвае, што ў яе сабак ёсць своеасаблівыя катакомбы з эстакадамі, дзе яны гуляюць. Ім гэта вельмі падабаецца. Абы каму яна сваіх падапечных не аддае: заўсёды цікавіцца, у якіх умовах яны будуць жыць. Выпадкі бываюць розныя: «Цяжка было, калі я адкрыла групу «УКантакце» аб страчаных і знойдзеных сабаках і ўбачыла пост пра свайго шчанюка, якога аддала новым сталічным гаспадарам. Ён стаіць у цэнтры Мінска, а я за 350 км, і гэта ў 22 гадзіны вечара. Тое, што я адчула... У мяне была практычна істэрыка. Добра, што за гэтай інфармацыяй я знайшла пост, з якога даведалася, што іншы чалавек ужо не проста яго сфатаграфаваў, а падабраў. Я ўладкавала шчаня на платную перадтрымку. Усё добра скончылася, а магло б быць зусім па-іншаму». Прайшоўшы праз пакуты, шчаня зараз атрымала сям'ю, якая сапраўды пра яго клапоціцца.

Вядома, шмат грошай сыходзіць на тое, каб накарміць усіх выхаванцаў. Гэта, як і іншыя пытанні, тут вырашаюць усёй сям'ёй. Раз у некалькі дзён брат ці тата бяруць свежае мяса і субпрадукты на мясцовым мясакамбінаце. Але часам здараюцца перабоі ў пастаўках, на гэты выпадак у Яніны ёсць стратэгічны запас сухога корму. Калі вы жадаеце дапамагчы прытулку, або забраць адтуль свайго новага сябра, тэлефануйце Яніне **+375291660056**.

Надзея АНІСОВІЧ.
anisovich@zviazda.by

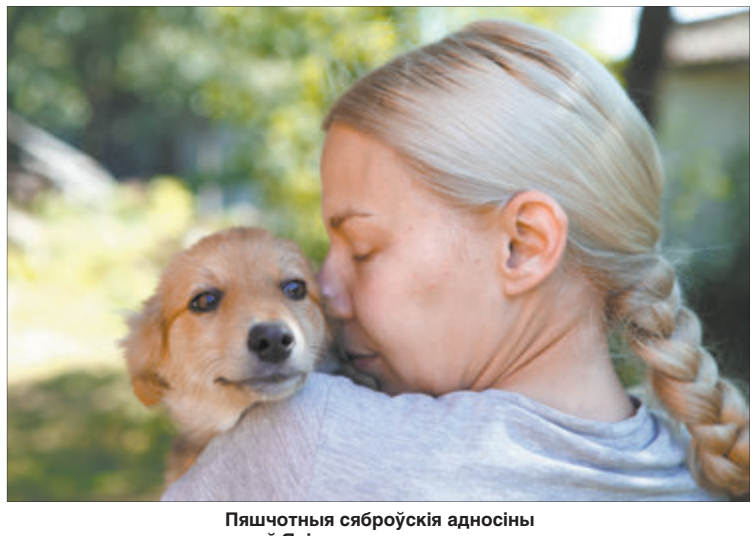

Фота Надзеі БУЖАН.

Пяшчотныя сяброўскія адносіны складваюцца ў Яніны амаль з кожным выхаванцам.